

УДК 821.161.2-31.09

Т. В. БИКОВА

ХУДОЖНЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ АРХЕТИПУ «ЗРАДА» КРІЗЬ ПРИЗМУ ОПОЗИЦІЇ «СВІЙ» – «ЧУЖИЙ» У «ГУЦУЛЬСЬКОМУ» ТЕКСТІ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті на «гуцульському» матеріалі часів першої світової війни досліджуються особливості протистояння складових бінарної опозиції «свій» – «чужий». Шляхом виокремлення різновидів євангельського архетипу «зради» в українській літературі початку ХХ століття робиться висновок про наявність у творах трагічних незворотних змін у житті Гуцульщини під впливом тогочасного цивілізаційного процесу

Ключові слова: поетика, Гуцульщина, бінарна опозиція, архетип зради

У літературній рецепції українського етнокультурного і ментального простору початку ХХ століття Гуцульщина займає одне з провідних місць як повноцінна його складова. Зважаючи на специфіку функціонування міфу про її історичну екзотичність, у більшості літературно-художніх візій того часу наявне широке представлення саме такого аспекту характеристики Гуцульського краю й субетносу, який проживав серед Карпат. Однак буремні події початку ХХ століття, з часу початку Першої світової війни, внесли суттєві корективи у функціонування загальноновизнаного міфу. Гуцульщина стала місцем розгортання воєнних дій, краєм, мешканці якого мимоволі також стали співучасниками протистояння двох монархій – Австро-Угорської та Російської. Кардинальні зміни в політичній ситуації Європи змусили по-іншому глянути світове письменство на сучасні потреби Гуцулії, а українських авторів інтенсивніше звернутися до розробки нового проблемно-тематичного кола у творах – показу жахливих подій Першої світової війни через призму погляду простих селян, яких мимоволі вилом «затягнуло» в тогочасні світові колізії. Беручи за об'єкт дослідження життя гуцульського селянина у складних воєнних умовах, О. Кобилянська, В. Стефаник, М. Черемшина прагнули розкрити психологію гуцула і з'ясувати ті етнопсихологічні чинники, які вирізнили Гуцульщину та її населення на фоні всеохопної втрати власної індивідуальності і національних переконань.

Архетип війни, відображений крізь призму буття Гуцульщини, широко представлений у таких творах, як «Лист засудженого на смерть вояка до своєї жінки», «Юда» О. Кобилянської, «Діточа пригода», «Вона – земля», «Марія», «Сини» В. Стефаника, «Поza межами

болю» О. Турянського, цикл «Село за війни» М. Черемшини та ін. У центрі кожного з творів – подія, війна, яка кардинальним чином сколихнула звичайне і розмірене життя селянина, обернула все внутрішнє його єство в напрям глибокого супротиву всім «чужим» втручанням у хід їхнього «свого» буття. Саме тому у згаданих творах чітко окреслюється протистояння складових бінарної опозиції «свій» – «чужий», що за активної підтримки іншого світового архетипу «зради» суттєво доповнює внутрішній зміст архетипу війни, проведеного західноукраїнськими письменниками початку ХХ століття крізь зображення життя Гуцульського краю.

Мета статті: дослідити художні особливості протистояння бінарної опозиції «свій» – «чужий» у «гуцульських» текстах початку ХХ століття крізь призму трансформації євангельського архетипу зради.

Літературна рецепція взаємодії опозиції «свій» – «чужий» з архетипом зради сприяє кращому розумінню становища Гуцульщини часів Першої світової війни й дає змогу досягнути весь спектр соціально-психологічних проблем, що активно порушувалися українськими письменниками у згаданих творах. Загальновідомо, що протиставлення архетипів «свій» та «чужий» відбувається завжди крізь призму ставлення людини до навколишнього світу, бо людина споконвіків визначає межі «свого» світу й тим самим передбачає існування інших, «чужих» світів. Адже «світ «свого», «своя» культура знаходять специфіку, своєрідність тільки в процесі усвідомлення чужої культури та в спілкуванні з нею» [5, 9].

Отже, стає зрозуміло, що з позиції «своїх» усе «чуже» сприймається як суперечне своєму «правильному» розумінню та тлумаченню

світу. Зауважмо, що завжди ця бінарна опозиція виникає лише в соціумі, у процесі взаємодії представників різних культур, традицій, національностей тощо. Серед численних досліджень учених, що активно долучалися до розробки цієї проблеми варто назвати праці С. С. Аверінцева, Р. Барта, М. М. Бахтіна, Е. Бенвениста, В. С. Біблера, Т. А. Ван Дейка, Є. М. Верещагіна, Ю. Габермаса, В. П. Зінченка, О. Єсперсена, Є. Кассирера, В. В. Красних, К. Леві-Строса, О. Ф. Лосєва, О. О. Потебні, Е. Сепіра, Дж. Серля, Ю. С. Степанова, Л. В. Щерби й багатьох інших. Однак у літературознавчому континуумі не достатньо досліджено питання вияву цієї бінарної опозиції у свідомості простої людини, змушеної змінити установлені норми життя з-за певних складних історико-політичних обставин. Архетипи «свій» і «чужий» можна вважати певними культурними концептами, що формували картину світу людини ще зі стародавніх часів, неможливо їх усвідомлювати окремо, адже вони формують своєю бінарною опозицією й традиційну бінарну картину світу. Як відзначає В. Маслово, «питання про бінарні опозиції – це питання про універсальні властивості самої дійсності й універсальні закономірності її відображення в людській свідомості. А бінарна модель світу – загальна для людини психологічна риса» [3, 28]. Будучи складовими бінарної картини світу ці архетипи становлять певну своєрідну систему координат, і віддавна слугують засобом пізнання навколишнього світу. У той же час «напруженість, що виникає всередині бінарних опозицій, з одного боку, містить потенційний конфлікт, а з іншого, – відзначає Т. Владимірова, – алгоритм його вирішення, що пропонується соціумом. На ранньому етапі розвитку людського суспільства мовні опозиції забезпечували точне, недвозначне вираження думки й визначали тональність спілкування... Наявність у свідомості біполярних шкал ставило тих, хто спілкується, у «ситуацію вимушеного вибору», коли «третього не дано» [1, 37]. У процесі такого «вимушеного» вибору й виникає ситуація, коли особистість має зробити вибір між власними життєвими пріоритетами і певними зовнішніми факторами, які, у свою чергу, можуть суттєво скоригувати межі сприйняття «свого» і «чужого». У будь-якому разі в результаті такого вибору за

певних історичних обставин людина потенційно стає або зрадником для «своїх», або зрадником (ворогом) для «чужих». Тому в літературному творі автори під час розв'язання такої бінарної опозиції «свій – чужий» традиційно окреслюють її межі через філософське сприйняття архетипу зради.

«Гуцульські» твори вищезгаданих письменників цікаві з цього приводу концепцією поєднання архетипу зради з іншими архетипами в межах традиційного для української літератури першої третини ХХ століття опрацюванням традиційного сюжетно-образного матеріалу, що полягає в поєднанні подієво-семантичних характеристик загальновідомих зразків (у тому числі «мандрівного» сюжету про зрадника Іуду. – Т. Б.) з реаліями національно-історичних епох, які їх запозичують. Власне архетип зради у творах О. Кобилянської та М. Черемшини часів Першої світової війни уособлює в собі декілька аспектів, зміст яких суттєво коригують історичні події на території Гуцульщини. Фактично розробка архетипу зради відбувається у творах за основними двома спрямуваннями, які, у свою чергу, зазнали суттєвих розгалужень і філософського переосмислення.

Один із цих різновидів архетипу зради уособлює в собі традиційний євангельський образ Іуди Іскаріота. А. Нямцу в тенденції опрацювання семантики образу зрадника Іуди Іскаріота виділяє два основні напрями «використання її аксіологічної символіки для надання масштабності і всезагальності конкретної екзистенційної ситуації, з одного боку; уподібнення євангельської абстракції конкретній життєвій ситуації, поведінковому виявленню певного психологічного типу – з другого [4, 29–30].

Таким чином, в українській літературі опрацювання цього образу великого грішника, у свою чергу, розвивалося за двома напрямками. По-перше, письменники у творах безпосередньо розкривали образ євангельського Юди як великого грішника і зрадника, умотивовували його вчинок, зображували також його і як антагоніста Ісуса Христа. Сюди ж належить розгляд інших великих грішників і зрадників, безпосередньо взятих або з Біблії, або з усної народної творчості, та аналіз і пояснення їх вчинків (М. Кононенко, К. Малиць-

кої, О. Романової та ін.). Беручи за основу твору біблійний або «мандрівний» сюжет, такі автори по-своєму інтерпретували і розв'язували проблему зрадництва, пов'язуючи її здебільшого з віровідступництвом або із спокутуванням гріхів.

По-друге, окремі автори поступово відходили від біблійних сюжетів, переносили хід подій у реальний світ, умотивовували проблему зрадництва реальними подіями або вчинками героїв (твори Лесі Українки, О. Кобилянської). Тема зрадництва в таких творах набувала більшого поглиблення у зв'язку з перетворенням образу Юди на символічний образ зрадника чи то держави, чи то родини, чи то рідної землі. Зрадництво як негативне явище виносилося далеко за межі біблійного сюжету, лише загальними рисами і головною ідеєю нагадувало християнсько-релігійний мотив.

Друге спрямування творів у напрямі художнього опрацювання проблеми зрадництва найяскравіше виявлено у творах О. Кобилянської «Лист засудженого вояка до своєї жінки» та М. Черемшини «Зрадник» і «Поменник». Це оповідання, у яких саме поняття зрадництва трактується з різних боків, фактично без асоціації, і сюжетної і символічної, з образом Іуди Іскаріота. Семантика архетипу зради в таких творах суттєво скоригована не тільки національним аспектом, а й історичними реаліями, зокрема подіями Першої світової війни. Війна наклала відбиток на кордони сприйняття цього поняття. Будь-який момент, елемент зрадництва під час воєнних дій сприймається вже не просто як національна трагедія, а трагедія війни, коли і «мимовільне» зрадництво, і «неусвідомлене» зрадництво, і «абсурдне» зрадництво для воєнного часу стають приводом для страти, знущань і агресивних звинувачень з боку представників влади в образі загону жовнірів, уже «чужих» цілій Гуцульщині. Невипадково в «Зраднику» М. Черемшини й звучить ця свідомо авторська позиція в унісон окресленої проблематики: «Бо війна корчує ліси, корчує села і озером сльози забирає, життя топить» [7, 87].

«Гуцульські» прозові твори про Першу світову війну наводять зразки такого «абсурдного» зрадництва з точки зору мирного часу. З позиції сучасного читача, який не відчув особисто на собі трагедію війни ці зра-

ди є абсурдними, і тим більше абсурдним виглядає з такої позиції надміру суворе покарання таких зрадників, що своїми життєвими пріоритетами прагнуть довести всім оточуючим, зокрема й реципієнтові власну відстороненість від усвідомлення причини «абсурдної» зради.

Зв'язок із образом євангельського зрадника в таких творах взагалі «дотичний», існує через розгалуження безпосередньо самого архетипу «зради», можна сказати лише опосередкований. За такої певної опосередкованості кожен із представлених творів є своєрідною рецепцією євангельського архетипу, переломленого через призму буття персонажа і національний аспект сприйняття різних виявів зрадництва, зокрема й «абсурдного».

Архетип «зради» сприймається в таких творах через призму осягнення інших архетипів, зокрема через бінарну опозицію «свій» – «чужі», яка у творах переломлюється крізь філософське усвідомлення такої різниці. Найчастіше у творах такого проблемного напрямку зрадниками називають гуцулів, які залишилися у «своєму» селі і не бажають активно втручатися у вир «чужих» подій, які розгортаються навколо гуцульського села, або яких змусили стати жовнірами цісарського «чужого» війська. Зауважмо, що у вищезгаданих творах саме «чужі», представники цісарського війська називають їх зрадниками. «Свої», тобто мешканці рідного села, гуцули, їх за зрадників не вважають, взагалі навіть не усвідомлюють самого моменту зради. Таке зрадництво, враховуючи бінарну опозицію «свій – чужий» варто назвати абсурдним, таким, що жодним чином не вкладається у традиційне розуміння поняття зради, адже у більшості героїв творів «Поменника», «Зрадника» М. Черемшини чи героя «Листа засудженого на смерть вояка до своєї жінки» О. Кобилянської зовсім немає причин, які б відкрито спонукали здійснити зраду, у якій звинувачували їх «чужі». Герої вищезгаданих оповідань у тяжкий воєнний час для «чужих» виступають зрадниками, їх засуджують чи мають засудити за законами воєнного часу. З позиції мирного часу звинувачення в зрадництві є повністю абсурдними. Трагедія «зрадників» полягає в неминучості покарання. Письменники прагнуть розкрити внутрішній світ пер-

сонажів і умотивувати їх певну віддаленість від розуміння самої сутності «зради».

Так, у «Поменнику» М. Черемшини події відбуваються у звичайному гуцульському селі, мешканці якого мають «уживатися» з тим, що наближається війна. Перед очима реципієнта постає головний персонаж твору – село, яке «на запаску зійшло» (ще задовго до приходу в село австрійського війська всі чоловіки були забрані в жовніри, залишилися лише жінки-гуцулки, старі німечні гуцули та діти). Фактично ж село уособлює в собі внутрішнє становище Гуцульщини на початок Першої світової війни і саме з позиції цього персонажа й зображується весь хід подій.

Принцип розміщення інформативного матеріалу в «Поменнику» досить своєрідний: автор дає погляд на незвичайну подію, що відбулась у селі, з трьох позицій, відбувається своєрідне «розкадрування» твору, а це дає змогу письменникові краще з різних боків проаналізувати безпосередньо епізод зради (жовнірами заарештовано «зрадника» священика) і наслідки, що до нього призвели. Подієвість тексту підвищується за рахунок зміни подання інформативного матеріалу, спочатку це констатація самої події і її обговорення, без безпосереднього втручання персонажів у дію, надалі – активна участь персонажів у процесі розгортання подій (заарештовують старих гуцулів, а в жінок роблять обшуки), насамкінець – пасивна участь у діях і очікування на можливу страту (смерті старих дідів та священика реципієнт не бачить, він, як і інші мешканці села знаходиться в її передочікуванні).

У творі бачимо спочатку два погляди на архетип «зради» саме з позиції «своїх» і «чужих». «Свої» – це всі гуцули, які жили раніше й живуть зараз у рідному селі. При чому неодноразово М. Черемшина в тексті твору зазначає, що село втратило своїх годувальників із моменту початку війни, але навіть за таких умов продовжує жити й існувати: «Той, що хліб робить під кулю пішов. Дрібнота, та челідь (жінки. – Т. Б.), та стариня – то все село. Таке пuste гніздечко на шибениці, як перце, хитатися буде, не заважить, не зашморкнеться» [7, 31]. Таким символічним порівнянням письменник ще раз прагне підкреслити саму абсурдність ситуації зі зрадою на селі, де немає справжніх хазяїв, чоловіків, які б змогли

однозначно відстояти позицію села, зробити «пuste гніздечко» повноцінним елементом національного буття. Село трималося навколо церкви та священика: коли його заарештували і звинуватили у зраді, над селом нависла загроза смерті – «що буде з села, коли панотця стратять? Як від голови тратити починають, то на кім скінчать?» [7, 31]. Цю досить складну дилему вирішують у розмовах жінки-гуцулки, за прямою безпосередністю яких сховане усвідомлення того, що фактично «пuste» село вже приречено на страту, адже «кажуть, що піп зрадник і розплотив ціле село зрадників...» [7, 30]. Риторичне питання, що вирвалося з роздумів гуцулок, спрямовує подієвість тексту в напрям пошуку причини зради. Адже зрадником фактично священика називають «чужі», жовніри, які прийшли в село до початку воєнних дій. «Свої», гуцули зі свого боку мають здогадатися навіщо це було зроблено.

Розкадрування «Поменника» дає змогу спочатку повноцінно висловитися з цього приводу «своїм» (перший епізод твору – це розмова навколо незвичайної події гуцулок, старих гуцулів і Митра Пужливого, який повідомляє новину про арешт священика). Зазначимо, що за такого полілогу, включеного на початку твору в його подієвість авторові вдається повноцінно відтворити безпосередньо саму ситуацію на селі, його історію, і власне, епізод арешту «зрадника», що стає фактично передісторією всіх подальших подій, що розгорнулися у селі.

Із внесенням у площину тексту другого епізоду відбувається активне протиставлення архетипів «свої» – «чужі». Входи́ни жовнірського війська вражає своєю неочікуваністю для мешканців села, адже «бадіки й челядь повставали, гей опарені». У надміру стресовій ситуації відбувається швидке вирішення дилеми «свої – чужі»: там, де мають бути «свої», тобто рідні селу чоловіки-гуцули, знаходяться лише «чужі»: «Все село збіглося, мир-миренний..., видивлює село очі, щоб своїх розпізнати» [7, 41].

Психологічними характеристиками, символічними описами й порівняннями автор доводить відсутність «своїх» серед цісарського війська, яке увійшло в село перед наступом: «Жовніри враз із карабінами отік приро-

сли до коней, отік би їх разом із кіньми з тисового дерева витесав» [7, 41]. Саме такі «чужі», які втратили національне обличчя, стали масою, військом, єдиною воєнною машиною, мають вирішувати долю села і його мешканців. «Чужі» жовніри неочікувано заарештовують тринадцять бадіків (старих і поважних гуцулів. – Т. Б.). Автор неодноразово підкреслює трагічність цієї надзвичайної події, адже бадіки не в змозі зрозуміти, чому вони стали найпершими зрадниками після священика. Із позиції «своїх» арешт за «зраду» на стільки вражає своєю повною абсурдністю, що старі гуцули не в змозі його навіть осягнути.

Трагедія «своїх» полягає в тому, що вони не в змозі належним чином уже захистити власну гідність, адже все «село вмерло» давно. Вони навіть не у змозі осягнути повністю всієї сили такого «перевернутого» зрадицтва. На таку думку налаштовує письменник шляхом включення в предметне тло новели невинної розповіді війтихи про так зване щире «співпереживання» Дзельмана: «Отак, ек вам, Дзельманови розповідаю, а він, хоть і не наша віра, каже: «Аби-ста знали, що через тоті поменники піп та й перші газди поживуть смерти...» [7, 54]. Хоча фактично, аналізуючи подану ситуацію, можна припустити, виходячи із самого «амбівалентного» зрадицтва Дзельмана, що й про православний хрест у поменниках, він так само міг повідомити австрійське військо.

Із цього приводу, слушною є думка Р. В. Піхманця про позицію М. Черемшини показати у творі, що «тип захланного, диявольськи злочинного лихваря-кровопивця, який прагне панувати і над краєм, і над людськими долями, і над військами, як він оприявнився духовному зорові, становив не меншу загрозу гуцульському селу з його правіковими традиціями, ніж ворожі війська, для яких гірський край став ареною кривавих сутичок» [6, 325]. Саме такий тип зрадника на підсвідомому рівні стає на чолі цілого гуцульського села, трагедія якого й полягає в тому що воно «зрослося» з цим зрадником, просякнуте все його тенетами.

Розробляючи саме таким чином архетип «зради» в «Поменнику» М. Черемшина формує у реципієнта усвідомлення, що такого виду зрада залишиться непокараною, страждатимуть лише праведники (сільський священик, старі гуцули, усе село), а найбільші зрадники керуватимуть світовою спільнотою. Письменник прагне «відкрити» очі «своїм» на справжні наміри таких «інших» «панів», які маніпулюють війною, селом, Гуцульщиною, цілим людством і несуть найбільшу загрозу для українського національного простору. У «Поменнику» М. Черемшини євангельський архетип зради зазнає найбільшої трансформації з боку осягнення семантики «зрадицтва» шляхом переломлення її крізь призму буття тріади архетипів «свої» – «чужі» – «інші». Ступінь втручання в біблійний текст з боку автора – мінімальний, зберігається лише саме семантичне значення поняття «зради», яке в контексті війни набуває інших смислових відтінків.

У українській літературі початку ХХ століття в цілому, й на «гуцульському» матеріалі зокрема, відбулася еволюціонізація традиційних структур як концентратів універсальних характеристик загальнолюдського досвіду.

Список використаної літератури

1. Владимірова Т. Е. Призвання в общении: Русский дискурс в межкультурной коммуникации / Т. Е. Владимірова. — М.: КомКнига, 2007. — 304 с.
2. Гуняк М. Функція фрагмента в новелах «Любисть» та «Анничка» Марка Черемшини / М. Гуняк // «Покутська трійця» в загальноукраїнському літературному процесі кінця ХІХ — початку ХХ століття: Зб. наук. пр. — Івано-Франківськ, 2006. — С. 212—217.
3. Маслова В. А. Преданья старины глубокой в зеркале языка / В. А. Маслова. — Минск, 1997. — 230 с.
4. Нямцу А. Е. Новый Завет и мировая литература / А. Е. Нямцу. — Черновцы: Черновицкий госуниверситет, 1992. — 160 с.
5. Одиссей. Человек в истории. Образ «другого» в культуре. — М.: Наука, 1994. — 336 с.
6. Піхманець Р. Із покутської книги буття. Засади творчого мислення Василя Стефаніка, Марка Черемшини і Леся Мартовича [монографія] / Р. Піхманець. — К.: Темпора, 2012. — 580 с.
7. Черемшина, Марко Твори [Текст] / М. Черемшина; ред. Є. Ю. Пеленський. — Л.: Ізмарад, 1937. — Т. 1. — [Б. м.]. — 206 с.

Т. В. БЫКОВА

**ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ АРХЕТИПА «ИЗМЕНА»
СКВОЗЬ ПРИЗМУ ОППОЗИЦИИ «СВОЙ» – «ЧУЖОЙ» В «ГУЦУЛЬСКОМ»
ТЕКСТЕ НАЧАЛА XX ВЕКА**

В статье на «гуцульском» материале времен Первой мировой войны исследуются особенности противостояния составляющих бинарной оппозиции «свой» – «чужой». Путем выделения разновидностей евангельского архетипа «измены» в украинской литературе начала XX века констатируется факт наличия в произведениях трагических необратимых изменений в жизни Гуцульщины под влиянием цивилизации.

Ключевые слова: поэтика, Гуцульщина, бинарная оппозиция, архетип измены.

T. VIKOVA

**ARTISTIC INTERPRETATION OF THE ARCHETYPE «TREASON»
THROUGH THE OPPOSITION «OWN» – «ALIEN» IN «HUTSUL»
TEXT OF EARLY TWENTIETH CENTURY**

The article on «Hutsul» materials from World War I the features component of the binary opposition of «own» – «alien» are examined. By way of distinguishing varieties of Gospel archetype «treason» in Ukrainian literature the beginning of the XX century it is concluded that tragic irreversible changes in the lives of the Hutsul region under the influence of contemporary civilization process are present in the literary works.

Key words: poetics, Huzulshchyna, binary opposition, the archetype of treason.

Стаття надійшла до редколегії 3.03.2014 р.

УДК 821.161.2–09:22

Г. І. БОКШАНЬ

**СВОЄРІДНІСТЬ ХУДОЖНЬОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ
АРХЕТИПНИХ РИС ПЕРВОЗДАННОЇ ЖІНКИ
В ПОВІСТІ ГАЛИНИ ПАГУТЯК
«ЗАХІД СОНЦЯ В УРОЖІ»**

У статті проаналізовано форми репрезентації архетипних рис первозданної жінки в повісті Галини Пагутяк «Захід сонця в Урожі». Досліджено способи художньої артикуляції психічних станів головної героїні. З'ясовано специфіку відтворення письменницею шляхів возз'єднання жінки з вродженою первозданністю.

Ключові слова: архетип, первозданна жінка, інстинктивна душа, природна циклічність, психоаналітична символіка.

Термін «архетипна критика» давно увійшов у царину літературознавства. Цей напрям досліджує функціонування в літературі прототипів, успадкованих від попередніх поколінь, та своєрідність їх інтерпретації письменниками. Поняття архетипу, уведене швейцарським ученим К. Г. Юнгом, охоплює відтворювані колективним несвідомим фундаментальні символічні уявлення, які мають універсальний характер. «Юнг користується словом «архетип» для позначення тих універсальних символів, яким властиві найбільша постійність і дієвість, максимальний потенціал для психоаналітичної еволюції і які вказують у напрямку від нижчого до вищого» (переклад мій. – Г. Б.) [3, 39]. Послідовниця Юнга, доктор філософії, Клариса Пінкола Естес зробила

свій внесок у вчення про архетипи, дослідивши архетипні риси первозданної жінки у фундаментальній праці «Та, що біжить з вовками: жіночий архетип у міфах і сказаннях» [2].

Сучасні науковці дедалі частіше використовують психологічні підходи в якості методології досліджень у сфері літератури. У підручнику «Порівняльне літературознавство» зазначається: «Первісні взірці, що існують у колективному несвідомому і виражені у традиційних символах і міфах, лежать в основі літературних творінь, щоразу з новою силою відроджуючи в читачевій душі загадкові голоси й тіні забутих предків, загальнолюдські пориви і хвилювання...» [1, 154]. Збірка Галини Пагутяк «Захід сонця в Урожі» наразі лишається актуальною для аналізу текстового